

Marek Ciara
(Warszawa)

MATERIAŁY BOHDANA PACZYŃSKIEGO
(1940-2007)
(III-424)

Bohdan Paczyński urodził się 8 lutego 1940 roku w Wilnie. Był synem Jana, prawnika, pracownika Centrali Przemysłowo-Handlowej "INCO" i Heleny, nauczycielki języka polskiego. W 1944 roku rodzina Paczyńskiego przeniosła się z Wilna do Polski. W latach 1945-1947 Paczyńscy mieszkali w Krakowie, w latach 1947-1949 w Moskwie, gdzie Jan Paczyński pracował w polskiej ambasadzie i od 1949 roku w Warszawie. Do szkoły podstawowej uczęszczał początkowo w Krakowie, następnie w Moskwie i w Warszawie. W 1957 roku ukończył Liceum Ogólnokształcące im. Hugona Kołłątaja w Warszawie.

Od 1954 roku, dzięki pomocy zaprzyjaźnionego z rodziną Paczyńskich astronoma Włodzimierza Zonna Bohdan Paczyński uczestniczył w obserwacjach astronomicznych w Obserwatorium Uniwersytetu Warszawskiego w Ostrowiku w powiecie otwockim. W 1958 roku opublikował (we współautorstwie z J. Ginterem i A. Wernikiem) w czasopiśmie "Acta Astronomica" swój pierwszy artykuł naukowy: *Minima of eclipsing variables in 1954-1956* będący wynikiem obserwacji gwiazd zmiennych.

W latach 1957-1962 studiował na Wydziale Matematyczno - Przyrodniczym Uniwersytetu Warszawskiego. W 1962 roku po obronie pracy pt *Wyznaczenie mikrostruktury materii międzygwiazdowej w obszarze Kasjopeji* napisanej pod kierunkiem prof. Stefana Piotrowskiego uzyskał stopień magistra.

W roku 1964 obronił doktorat na Uniwersytecie Warszawskim na podstawie dysertacji pod tytułem: *Wyznaczanie parametrów fluktuacji materii międzygwiazdowej na podstawie zliczeń gwiazd*. Promotorem był Stefan Piotrowski. W 1967 roku habilitował się po przedstawieniu rozprawy *Ewolucja ciasnych układów podwójnych*.

Pracował w Obserwatorium Astronomicznym Uniwersytetu Warszawskiego na stanowisku asystenta (1959-1962), w Zakładzie Astronomii PAN na stanowiskach: asystenta (1962-1964), adiunkta (1964-1969), docenta (1969-1974), w Centrum Astronomicznym imienia Mikołaja Kopernika PAN na stanowiskach: profesora nadzwyczajnego (1974-1979), profesora zwyczajnego (1979-1986), w Uniwersytecie w Princeton na stanowisku profesora (1982-2007). Obok Józefa Smaka, Charlesa Roberta O'Della i Alfreda M. Baera był inicjatorem powołania Centrum Astronomicznego imienia Mikołaja Kopernika PAN w Warszawie i jego dyrektorem w latach 1974-1975.

Bohdan Paczyński był inicjatorem badań nad soczewkowaniem grawitacyjnym. Brał udział w realizowanym w Obserwatorium Astronomicznym Uniwersytetu Warszawskiego we współpracy z uniwersytetem w Princeton programie OGLE (Optical Gravitational Lensing Experiment) kierowanym przez profesora Andrzeja Udalskiego.

Był członkiem polskich i zagranicznych towarzystw naukowych: Polskiego Towarzystwa Astronomicznego (od 1961), Międzynarodowej Unii Astronomicznej (1967), American Astronomical Society (1969), brytyjskiego Royal Astronomical Society (1976), Polskiego Towarzystwa Fizycznego (1978), American Physical Society (1982), Deutsche Akademie der Naturforscher Leopoldina (1974), Polskiej Akademii Nauk (od 1976 członek korespondent, od 1991 członek rzeczywisty), amerykańskiej National Academy of Sciences, (1984).

Bohdan Paczyński uzyskał nagrody, m. in. Państwową Nagrodę Naukową I stopnia (1980), nagrodę Fundacji Alfreda Jurzykowskiego (1982), Medal Eddingtona (1987) i Złoty Medal (1999) przyznane przez Royal Astronomical Society w Londynie, Dannie Heineman Prize for Astrophysics (1992), nagrodę Fundacji Nauki Polskiej (1996), nagrodę Henry Drapera amerykańskiej National Academy of Sciences (1997), Medal Mariana Smoluchowskiego Polskiego Towarzystwa Fizycznego

(2000). Międzynarodowa Unia Astronomiczna jedną z planetoid z pasa głównego asteroid okrążających Słońce nazwała (11755) Paczyński.

W 1965 roku Bohdan Paczyński zawarł związek małżeński z Hanną z Adamskich. Miał dwoje dzieci: Agnieszkę i Marcina.

Zmarł 19 kwietnia 2007 r. w Princeton. Pochowany został na Cmentarzu Leśnym w Ośrodku Szkolno - Wychowawczym dla Dzieci Niewidomych w Laskach. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Lech Kaczyński nadał mu pośmiertnie Krzyż Komandorski z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski.

W 2010 roku materiały Bohdana Paczyńskiego zostały przekazane do PAN Archiwum w Warszawie przez żonę twórcy spuścizny Hannę Paczyńską. W księdze nabytków zostały wpisane pod numerami 2611 i 2613. Spuściznę uporządkował i inwentarz opracował w 2017 roku Marek Ciara. Objętość zespołu to 0,15 mb. Materiały spuścizny uporządkowano zgodnie z obowiązującymi w PAN Archiwum w Warszawie *Wytycznymi opracowania spuścizn archiwalnych po uczonych*. Nadano im układ chronologiczno - rzeczowy, z wyjątkiem korespondencji, gdzie zastosowano porządek alfabetyczny. Do jednostek 6-9 sporządzono aneksy. Spuścizna zawiera materiały z lat 1957-2008.

Materiały spuścizny zostały podzielone na 6 głównych grup tematycznych. Grupa I składająca się z 1 jednostki zawiera maszynopis artykułu z 1981 roku. W grupie II w jednostkach 2-4 znalazły się materiały działalności twórcy spuścizny pochodzące z lat 1981-2000. Znalazły się tu: sprawozdania Bohdana Paczyńskiego z działalności naukowej w Polskiej Akademii Nauk, plakat, programy i fotografie z konferencji naukowych, w których brał udział i korespondencja służbowa z okresu pracy w Centrum Astronomicznym im. Mikołaja Kopernika PAN.

W grupie III zawierającej materiały biograficzne z lat 1957-2005 (jednostki 5-7) znajdują się materiały dotyczące przebiegu kariery zawodowej oraz dyplomy nagród przyznanych przez instytucje polskie i zagraniczne, zawiadomienia o ich przyznaniu i laudacje z okazji przyznania doktoratów honoris causa.

Materiały grupy IV to korespondencja głównie z Polską Akademią Nauk i jej pracownikami z lat 1981-1994, wychodząca (jednostka 8) i wpływająca (jednostka 9).

W grupie V - materiały o twórcy spuścizny, w jednostce 10 umieszczono materiały z roku 2008 o twórcy zespołu: artykuł wspomnieniowy (Memorial Resolution) Uniwersytetu w Princeton i plakat konferencji w Manchesterze poświęconej pamięci Bohdana Paczyńskiego. Grupa VI - Załączniki (jednostka 11) zawiera nadbitki artykułów Bohdana Paczyńskiego i Józefa Smaka z lat 1970-1980.

W PAN Archiwum w Warszawie spuściznie nadano sygnaturę III-424. W Systemie Ewidencji Zasobu Archiwalnego SEZAM zespół otrzymał numer 763. Inwentarz liczy 11 jednostek archiwalnych, oraz 4 aneksy.

Źródła i bibliografia

1. Materiały Bohdana Paczyńskiego, PAN Archiwum w Warszawie, III-424, j. 5-7
2. Paczyński Bohdan,teczka akt studenta, Archiwum Uniwersytetu Warszawskiego, WMP-33793
3. Paczyński Bohdan, akta przewodu doktorskiego, Archiwum Uniwersytetu Warszawskiego, WF-531-54
4. Paczyński Bohdan, akta habilitacji, Archiwum Uniwersytetu Warszawskiego, WF-534-14
5. Bajtlik S., *Paczyński Bohdan Krzysztof*, [w:] *Polski wkład w przyrodznawstwo i technikę. Słownik polskich i związanych z Polską odkrywców, wynalazców oraz pionierów nauk matematyczno-przyrodniczych i techniki*, red. B. Orłowski, Warszawa 2015, tom III, s. 253-255
6. Curriculum Vitae - Bohdan Paczyński (strona domowa), www.astro.princeton.edu/~bp/, dostęp: 6. 09. 2017
7. J. Ginter, B. Paczyński, A. Wernik, *Minima of eclipsing variables in 1954-1956* "Acta Astronomica", 1958, Vol. 8, s. 48-49

8. *Polska Akademia Nauk 1952-2002, Placówki i Komitety*, red: Edward Hałoń, Warszawa 2002, s, 121

PRZEGLĄD ZAWARTOŚCI INWENTARZA

I. Materiały twórczości naukowej	1
II. Materiały działalności twórcy spuścizny	2-4
III. Materiały biograficzne	5-7
IV. Korespondencja	8-9
Korespondencja wychodząca	8
Korespondencja wpływająca	9
V. Materiały o twórcy spuścizny	10
VI. Załączniki	11
Aneksy	1-4

I. MATERIAŁY TWÓRCZOŚCI NAUKOWEJ

1. B. Paczyński, B. Muchotrzeb, *PDP 11/45 w Centrum Astronomicznym im. M. Kopernika PAN w Warszawie*
Artykuł
1981, masz. pow., j. ang., pol., ros., l., k. 14
Druk: "Postępy Astronomii", 1981, tom XXIX, zeszyt 1, s. 129-134

II. MATERIAŁY DZIAŁALNOŚCI ORGANIZACYJNO-NAUKOWEJ

2. Polska Akademia Nauk, III Wydział
Sprawozdania B. P. z działalności naukowej
1981-1989, rkp., masz., l., k. 22
3. International Astronomical Union 20th General Assembly, Baltimore Maryland, 1988
Gamma ray bursts from the sky, Cornell University, Arizona University, 1999
Konferencja Royal Astronomical Society z okazji 200-lecia odkrycia promieniowania podczerwonego przez Williama Herschela, 2000
Konferencja w Instytucie Fizyki PAN, b. d.
Plakat, programy konferencji, fotografie, pismo przewodnie
1988-2000, b. d., masz., masz. pow., druk, j. ang., l., k. 13, fot. 4
4. Polska Akademia Nauk, Centrum Astronomiczne im. Mikołaja Kopernika PAN
Korespondencja, zamówienie na materiały eksploatacyjne
1981-1989, masz., j. ang., pol., l., k. 23

III. MATERIAŁY BIOGRAFICZNE

5. Studia i przebieg kariery naukowej
Dyplomy: ukończenia studiów, habilitacji, zawiadomienie o przyjęciu do National

Academy of Sciences, dyplom Akademie der Naturforschung Leopoldina,
zawiadomienia o przyznaniu tytułu profesorskiego, wyborze na członka Polskiej
Akademii Nauk, curriculum vitae, karta osobowa, rozwiązanie umowy o pracę,
zaświadczenie, korespondencja
1962-1991, rkp., masz., druk, j. ang., niem., pol., l., k. 40

6. Nagrody przyznane w Polsce

Dyplomy, zawiadomienia o przyznaniu, laudacje
1957-2005, rkp., masz., druk, j. łac., pol., l., k. 31, zob. aneks 1

7. Nagrody przyznane przez instytucje zagraniczne

Dyplomy, zawiadomienia o przyznaniu
1978-2000, b. d. rkp., masz., druk, j. ang., j. niem., ros., l., k.28, zob. aneks 2

IV. KORESPONDENCJA

8. Korespondencja wychodząca. Osoby i instytucje A-Z

1981-1994, rkp., masz., l., k. 99, zob. aneks 3

9. Korespondencja wpływająca. Osoby i instytucje A-Z

1981-1994, rkp., masz., l., k. 135, zob. aneks 4

V. MATERIAŁY O TWÓRCY SPUŚCIZNY

10. David N. Spergel, Jeremiah P. Ostriker, Bruce T. Draine, *Bohdan Paczyński 1940-2007*

Manchester Microlensing Conference in Memory of prof. Bohdan Paczynski

Artykuł wspomnieniowy Uniwersytetu w Princeton (Memorial Resolution), plakat
2008, druk, j. ang., l., k. 11

VI. ZAŁĄCZNIKI

11. B. Paczyński, J. Smak, *Uwagi wstępne do dyskusji nad przeszłością astronomii*

w Polsce i perspektywami dalszego jej rozwoju

J. Smak, *Charles Robert O' Dell członkiem honorowym PTA*

Nadbitki artykułów

1970-1980, druk, j. ang., pol., l., sz., k. 7

Druk: poz. 1, "Postępy Astronomii", tom XVIII, (1970), zeszyt 4, s. 389-197

poz. 2, "Postępy Astronomii", tom XXVIII (1980), zeszyt 2, s. 165-166

ANEKS 1

J. 6. Nagrody przyznane w Polsce

Dyplom laureata VIII Olimpiady Matematycznej, 1957

Nagroda Naukowa Wydziału III PAN, 1967

Nagroda Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, 1991

Nagroda Fundacji na Rzecz Nauki Polskiej, 1996

Dyplom Medalu im. Mariana Smoluchowskiego, 2000
 Nagroda Naukowa Imienia Mikołaja Kopernika Fundacji Miasta Krakowa, 2000
 Laudacja z okazji przyznania doktoratu Honoris Causa Uniwersytetu w Toruniu, 2005
 Laudacja z okazji przyznania doktoratu Honoris Causa Uniwersytetu Wrocławskiego, 2005

ANEKS 2

J. 7. Nagrody przyznane przez instytucje zagraniczne

Dyplom Problemnoj komisji *Fizyka i ewolucja gwiazd*, Budapeszt 1978
 Nagroda Littlebrook School, Wilkinsburg, USA 1983
 Eddington Medal of the Royal Astronomical Society, 1987
 Dannie Heineman Prize for Astrophysics, American Astronomical Society, 1992
 Henry Draper Medal, The National Academy of Sciences, 1997
 The Antoinette de Vaucouleurs Memorial Lectureship and Medal, University of Texas, 1998
 Gold Medal, Royal Astronomical Society, 1999
 Marc Aaronson Memorial Lectureship, University of Arizona, 1999
 Nagroda Goddard Space Flight Center NASA, 1999
 Nagroda Goddard Space Flight Center NASA, 2000
 Bruno Rossi Prize, American Astronomical Society, 2000
 Dyplom Highly Cited Researchers™, ISI Thomson Scientific, b. d.

ANEKS 3

J. 8. Korespondencja wychodząca. Osoby i instytucje A-Z

Astronomical Society of Pacific	1982	1. 1
Białyński-Birula Iwo	1985, 1986	1. 2
Centrum Astronomii im. Mikołaja Kopernika PAN	1981-1982	1. 4
Jordan C.	1987	1. 1
Kaczmarek Zdzisław	1982-1986	1. 9
Kostrzewski Jan Karol	1984-1986	1. 3
Kozłowski Maciej	1989	1. 3
Krzemiński Wojciech	1982	1. 4
Michalec Adam	1982	1. 1
Muchotrzeb Bożena	1981-1982	1. 9
Pniewski Jerzy	1986-1987	1. 4
Polskie Towarzystwo Fizyczne	1982	1. 1
Stasińska Grażyna	1982	1. 1
Stodółkiewicz Jerzy	1982	1. 16
Surdykowski Jerzy	1994	1. 1
Tayler Roger J.	1987	1. 1
Trautman Andrzej	1985, 1986	1. 2
Werle Józef	1986, 1986	1. 2
Zielenkiewicz Wojciech	1986, 1989	1. 2

Adresat nieustalony	1982	1. 1
---------------------	------	------

J. 9. Korespondencja wpływająca. Osoby i instytucje A-Z

Abramowicz Marek	1981, 1982	1. 2
American Physical Society	1982	1. 1
Association pour le Developpement International de L' Observatoire de Nice	1985	1. 1
Astrophysical Journal	1986	1. 1
Chlebowski Tomasz	1981	1. 4
Heeschen D. S.	1981	1. 1
Kaczmarek Zdzisław	1984, 1986	1. 2
Korzeniewska Iwona	1981	1. 1
Kostrzewski Jan	1984, 1986	1. 2
Kozłowski Maciej	1988-1989	1. 11
Królikowska Małgorzata	1986	1. 1
Krzemiński Wojciech	1981-1982	1. 6
Michalec Adam	1982	1. 1
Muchotrzeb - Czerny Bożena	1981-1982	1. 16
National Science Foundation	1986	1. 1
Olowin Ron	1981	1. 2
Pniewski Jerzy	1987	1. 1
Polish Institute of Arts and Sciences of America	1982	1. 1
Polskie Towarzystwo Fizyczne	1982	1. 1
Princeton University Observatory	1986	1. 1
Rosenblith Walter A.	1984	1. 1
Stasińska Grażyna	1982	1. 1
Stodólkiewicz Jerzy	1981-1986, b. d.	1. 9
Surdykowski Jerzy	1994	1. 1
Tayler Roger John	1987	1. 1
Trautman	1986	1. 1
Zielenkiewicz Wojciech	1985-1988	1. 4
Nadawcy nieustaleni	1982	1. 2